state that both double-platform (prismatic) cores and single-platform (conical, handle) cores were used at the settlement. A large number of various artefacts were also found: tanged and flake points and microliths (insert, lancets, trapezes) for use as hunting and fishing implements, as well as tools: scrapers, burins, awls / borers, knives, special purpose artefacts, harvesting artefacts, undetermined artefact fragments, etc. In addition, several stone finds were also discovered.

About 110 small sherds of hand built pottery were also discovered during the excavation. The majority of them were discovered in the bottom part of the grey forest soil. The pottery had with thin and medium thick walls with fine grained granite and sand admixtures in the clay mass. The surviving surfaces of the sherds are generally smooth, brown – reddish in colour.

The people at this settlement lived through almost the entire Stone Age and the beginning of the early Bronze Age (9th – early 2nd millennium BC). This is an especially long prehistoric period and so it is particulary difficult and complicated to distinguish the separate smaller episodes of its habitation. The majority of the finds discovered during the excavation season date to the Late Paleolithic–Neolithic period and should be assigned to the Swiderian, Kunda (?), Neolithic Nemunas or Narva and early Bronze Age Iwno–Trzciniec culture.

Egidijus Šatavičius

Sudotos archeologinio komplekso tyrimai

2009 m. buvo tęsiami Sudotos archeologinio paminklų komplekso (Švenčionių r., Švenčionėlių sen.) tyrimai, pradėti dar 1994 m. (žr. *ATL 1994 ir 1995 metais*, V., 1996, p. 30–34; *ATL 1996 ir 1997 metais*, V., 1998, p. 45–50; *ATL 1998 ir 1999 metais*, V., 2000, p. 72–76; *ATL 2000 metais*, V., 2002, p. 21–22; *ATL 2001 metais*, V., 2002, p. 38–39; *ATL 2002 metais*, V., 2005, p. 18–19; *ATL 2003 metais*, V., 2005, p. 25–27; *ATL 2004 metais*, V., 2006, p. 25–29; *ATL 2005 metais*, V., 2006, p. 18–21; *ATL 2006 metais*, V., 2007, p. 50–53; *ATL 2007 metais*, V., 2008, p. 48–51; *ATL 2008 metais*, V., 2009, p. 35–37). Kompleksą sudaro **Sudotos 2-a akmens amžiaus gyvenvietė** (IP-2421/A), **Sudotos kaimavietė** (AV-2301) ir **Sudotos IV pilkapynas** (IP-3004/A). 2009 m. tyrimus finansavo KPD ir LAD pagal archeologinių vertingųjų savybių pobūdžio atskleidimo programą.

2009 m. archeologinių tyrimų metu iš viso ištirtas apie 50 m^2 dydžio plotas. Šį sezoną tyrimai tęsti archeologijos komplekso teritorijos Š dalyje, ties Žeimenos ardomu skardžiu (tarp dviejų bemaž visiškai sunaikintų pilkapių). Taip pat nedidelės apimties tyrimai vykdyti ir komplekso R pakraštyje, kitapus geležinkelio sankasos, ties bemaž visiškai sunaikintų pilkapių liekanomis. Čia archeologinio komplekso teritorija ypač ženkliai suardyta statant geležinkelį bei vėliau jį remontuojant, mineralizuojant priešgaisrines linijas, tiesiant aukštos įtampos elektros perdavimo liniją ir kelią Švenčionėliai–Sariai, taip pat klojant įvairius kabelius. Taigi, šis tyrimų plotas buvo

ypač nukentėjęs įvairių ūkinių darbų metu, todėl ženklesnio kultūrinio sluoksnio čia nerasta. Be to, viršutinis horizontas labai užterštas įvairiomis geležinkelio eksploatacijos šiukšlėmis: pabėgių liekanomis, bėgių vinimis, varžtais, „varlytėmis“, telefono vielomis, butelių šukėmis ir pan. Plonuose viršutiniuose sluoksniuose (tamsiai pilkame povelėnyje ir įžemio viršuje) aptikti tik keli atsitiktiniai archeologiniai radiniai.

Archeologijos komplekso Š dalyje, tyrinėjant akmens amžiaus gyvenvietę, aptiktas 10–30 cm storio kultūrinis horizontas su kelių dėmių-duobių kontūrais. Iš viso surinkta apie 530 titnaginių-akmeninių, beveik 40 keraminių ir keliasdešimt smulkių osteologinių radinių.

Titnago dirbinių gamybai naudotas tiek vietinis pilkas Pietų Lietuvos, tiek importinis rausvas Valdajaus aukštumų (Rusija) titnagas. Beveik visi titnago radiniai be patinos (išskyrus keliasdešimt vienetų su itin plona melsva patina). Apie 17 % visų titnago radinių yra pabuvoję ugnyje (perdegę ir / ar sutrūkinėję). Dauguma titnago radinių slūgsojo akmens amžiaus gyvenvietės kultūriniame sluoksnyje – gelsvai rusvo smėlio horizonte. Likusieji aptikti stratigrafiškai aukščiau buvusiuose melsvos spalvos degusios velėnos, eolinio smėlio ir pilko povelėnio sluoksniuose. Jokių ženklesnių titnago radinių sankaupų šį sezoną neaptikta.

Titnaginis inventorius dėl žaliavos trūkumo išsiskiria smulkumu. Daugelis dirbinių tėra 1–2 cm dydžio. Be to, žaliavos stygius lėmė ir dirbinių formas: dauguma jų netipiški, naudoti kitokie gamybos būdai, sunkiai indentifikuojami. Didžiąją titnaginio inventoriaus dalį sudarė įvairaus dydžio nuoskalos ir atplaišos (apie 84 %), o skeltės bei jų dalys tesiekė tik apie 15 %. Skaldytiniai stipriai sunaudoti, telikusios tik kelių centimetrų dydžio šerdys, kurių surastos tik kelios. Sprendžiant pagal surastus ruošinius, gyvenvietėje naudoti tiek dvigaliai (prizminiai), tiek ir vienagaliai (kūginiai, su rankenėle) skaldytiniai. Aptikta ir įvairių dirbinių: mikrolitų (ašmenėlių, lancetų), gremžtukų, rėžtukų, peilių, grąžtų / ylų, daug specialios paskirties dirbinių ir kt.

Dauguma 2009 m. surastų titnago radinių datuotini mezolito–neolito epochų sandūros laikotarpiu. Tačiau pasitaikė tiek ankstesnio, tiek vėlesnio laikotarpio pavienių radinių. Taigi, apibendrinant šių metų bei ankstesnių tyrimų sezonų medžiagą, būtų galima sakyti, jog remiantis titnago dirbinių tipologiniais-chronologiniais kriterijais, galima išskirti mažiausiai 4 apgyvendinimo etapus: vėlyvasis paleolitas (ankstyvoji Svidrų kultūra), vidurinis mezolitas (Kundos kultūra), mezolito–neolito riba (Kundos–Narvos kultūra) ir vėlyvasis neolitas–bronzos amžiaus pradžia (III–II tūkst. pr. Kr. riba, vėlyvoji Narvos kultūra).

Pilkapyno (IV–VII a.) ir vėlyvos kaimavietės (XV–XIX a. vid.) kultūriniai horizontai šį tyrimų sezoną detaliau neišsiskyrė. Atidengta tik nedidelė ***pilkapio 2*** griovio atkarpa, ženkliai apnaikinta eolinių procesų bei vėlesnių žemės judinimo darbų metu. Taip pat tyrimų metu aptikta ir smulkių kalcinuotų žmogaus kauliukų iš suardytų degintinių kapų. Perkasoje surastos žiestų-apžiestų indų šukės yra smulkios, iki 2–4 cm^2 dydžio. Jų sienelių storis svyruoja tarp 0,6–1 cm. Šukės rusvai gelsvos ir tamsiai pilkos spalvos.

Ateityje šiame archeologijos komplekse būtina kuo skubiau ištirti apie 50 m ilgio ruožą palei Žeimenos ardomą krantą bei 4 pilkapių liekanas, itin stipriai sužalotas ariant geležinkelio priešgaisrinę liniją (išversti vainikai,

degintiniai kapai). Be to, šį archeologijos kompleksą ženkliai žaloja ir vandens turistai – numindo griūvančius krantus, kūrena laužus, kasa duobes, šiukšlina. Taigi, artimiausiu metu čia dar reikėtų ištirti mažiausiai apie 1000 m^2 plotą.

The investigation at the Sudota archaeological complex

The Sudota archaeological complex (Švenčionys District) consists of a Stone Age settlement, barrow cemetery, and late village site. In 2008 excavations were conducted at 2 different locations (a total area of about 50 m^2). In one of the trenches, all of the cultural layers had been dug up during the construction of a railway in the mid-19th century. Meanwhile the cultural layer from a Stone Age settlement discovered in the other trench was about 10–30 cm thick. The horizons from a 4th–7th-century barrow cemetery and a late village site that were above it had been badly eroded during later aeolian processes.

About 530 flint-lithic finds were discovered in the Stone Age cultural horizon. The majority of them date to the turn of the Mesolithic–Neolithic age and are attributed to the Kunda–Narva cultures. But isolated finds from both earlier and later periods were encountered. About 40 small pottery sherds attributable to the late village site (18th – mid-19th century) and several tens of small cremated bones, which should be connected with cremations from the eroded barrows, were also discovered.

Rytis Šiaulinskas

Naudvario senovės gyvenvietė

2007 m. teritorijoje, esančioje į ŠV nuo Naudvario kapinyno (27098) (Jurbarko r.), išretinus mišką ir siekiant paskatinti savaiminį miško ataugimą, buvo suartas miškožemis. Minėtoje teritorijoje eigulys A. Eidukaitis surinko apie 20 vienetų lipdytos keramikos šukių. Radėjas 2008 m. spalio mėnesį apie radimvietę informavo straipsnio autorių. Nuvykus į eigulio nurodytą vietą, lygumoje, esančioje apie 150–200 m į ŠV nuo saugomos Naudvario kapinyno (27098) teritorijos, arimo vagose aptiktos pavienės lipdytos keramikos šukės ir „perdegusio“ – suskilinėjusio granito fragmentų.

2009 m. tyrimų metu Naudvario senovės gyvenvietės (33639) (Jurbarko r.) vietoje atidengta 4x5 m (20 m²) dydžio perkasa. Siekiant nustatyti gyvenvietės teritoriją, iškastos dar septynios 2x3 m (6 m²) dydžio perkasos (1 pav.). Bendras ištirtas plotas 62,5 m².

Perkasos 1 vieta pasirinkta norint ištirti eigulio A. Eidukaičio nurodytą radimvietę ir jos aplinką. Ji buvo apaugusi neaukštais medeliais, ją kirto kelios arimo vagos. Perkasa 1 buvo 4x5 m dydžio, ilgosiomis kraštinėmis orientuota R–V kryptimi. Minėta radimvietė pateko į perkasos PV dalį.

Jau nuimant miško paklotę užfiksuoti keli lipdytos keramikos fragmentai. Pagrindinė šukių koncentracija fiksuota 10–20 cm gylyje, t. y. iškart po miško paklote buvusiame 5–10 cm storio pilkos spalvos miškožemyje ir po juo atidengtame rusvos spalvos smėlyje, kurio storis vietomis siekė 10 cm. Šiuose sluoksniuose aptikta ir apie 30 nedidelių bei vidutinio dydžio (5–15 cm) apskaldytų ir svei-